

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (treće vijeće)

5. svibnja 2022.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Zaštita potrošača – Nepoštene odredbe – Direktiva 93/13/EEZ – Primjenjivost *ratione temporis* – Članak 10. stavak 1. – Ugovor o zajmu sklopljen prije datuma pristupanja države članice Europskoj uniji, ali koji je izmijenjen nakon tog datuma – Članak 6. – Povrat koristi koju je prodavatelj robe ili pružatelj usluge neosnovano stekao – Nacionalno zakonodavstvo koje predviđa zamjenu nepoštenih odredaba i povrat preplaćenog iznosa do kojeg je zbog njih došlo – Primjenjivost *ratione materiae* – Članak 1. stavak 2. – Isključenje odredaba koje su odraz obveznih zakonskih ili regulatornih odredaba”

U predmetu C-567/20,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Općinski građanski sud u Zagrebu, odlukom od 15. listopada 2020., koju je Sud zaprimio 29. listopada 2020., u postupku

A. H.

protiv

Zagrebačke banke d.d.,

SUD (treće vijeće),

u sastavu: K. Jürimäe, predsjednica vijeća, N. Jääskinen (izvjestitelj), M. Safjan, N. Piçarra i M. Gavalec, suci,

nezavisna odvjetnica: J. Kokott,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani postupak,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za osobu A. H., P. Đurić i S. Kalebota, odvjetnici,
- za Zagrebačku banku d.d., B. Porobija, M. Kiš Kapetanović i S. Porobija, odvjetnici,
- za hrvatsku vladu, G. Vidović Mesarek, u svojstvu agenta,

* Jezik postupka: hrvatski

– za Europsku komisiju, M. Mataija i N. Ruiz García, u svojstvu agenata,
saslušavši mišljenje nezavisne odvjetnice na raspravi održanoj 3. veljače 2022.,
donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima [odredbama] u potrošačkim ugovorima (SL 1993., L 95, str. 29.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 12., str. 24.) kao i članaka 38. i 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja).
- 2 Zahtjev je upućen u okviru spora između osobe A. H. i Zagrebačke banke d.d. u vezi s povratom iznosa koje je potonja navodno neosnovano stekla na temelju nepoštenih odredaba koje su prvotno bile sadržane u ugovoru o kreditu koji su sklopile te stranke i koje su stranke naknadno zamijenile, putem dodatka kojim su unesene izmjene predviđene hrvatskim zakonom.

Pravni okvir

Pravo Unije

Akt o pristupanju iz 2012.

- 3 U prvom stavku članka 2. Akta o uvjetima pristupanja Republike Hrvatske i prilagodbama Ugovora o Europskoj uniji, Ugovora o funkcioniranju Europske unije i Ugovora o osnivanju Europske zajednice za atomsku energiju (SL 2013., L 300, str. 22.) navodi se:

„Od dana pristupanja, odredbe izvornih ugovora i akata koje su donijele institucije prije pristupanja obvezujuće su za Hrvatsku i primjenjuju se u Hrvatskoj pod uvjetima utvrđenima u tim ugovorima i u ovom Aktu.”

Direktiva 93/13

- 4 Uvodna izjava 13. Direktive 93/13 glasi kako slijedi:

„budući da se pretpostavlja da zakonske ili regulatorne odredbe država članica kojima se izravno ili neizravno utvrđuju uvjeti potrošačkih ugovora ne sadrže nepoštene odredbe; budući da se ne čini potrebnim da budu podložni oni uvjeti koji odražavaju obvezne zakonske ili regulatorne odredbe i načela ili odredbe međunarodnih konvencija u kojima su države članice ili Zajednica stranke; budući da se u tom pogledu izrazom iz članka 1. stavka 2. koji glasi ‚obveznih zakonskih ili regulatornih odredaba‘ obuhvaćaju i propisi koji se u skladu sa zakonom primjenjuju na ugovorne stranke ako nisu utvrđena nikakva drukčija rješenja”.

5 Članak 1. stavak 2. te direktive propisuje:

„Ugovorne odredbe koje su odraz obaveznih [obveznih] zakonskih ili regulatornih odredaba i odredaba ili načela međunarodnih konvencija u kojima su države članice ili Zajednica stranke, posebno u području prijevoza, ne podliježu odredbama ove Direktive.”

6 Članak 6. stavak 1. navedene direktive određuje:

„Države članice utvrđuju da u ugovoru koji je prodavatelj robe ili pružatelj usluge sklopio s potrošačem prema nacionalnom pravu nepoštene odredbe nisu obvezujuće za potrošača, a da ugovor u tim uvjetima i dalje obvezuje stranke ako je u stanju nastaviti važiti i bez tih nepoštenih odredaba.”

7 Članak 10. stavak 1. te direktive propisuje:

„Države članice donose zakone i druge propise potrebne za usklađivanje s ovom Direktivom najkasnije do 31. prosinca 1994. One o tome odmah obavješćuju Komisiju.

Te su odredbe primjenjive na sve ugovore sklopljene nakon 31. prosinca 1994.”

Hrvatsko pravo

8 Svrha Zakona o potrošačkom kreditiranju (*Narodne novine*, br. 75/09), koji je donesen prije pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji te je stupio na snagu 1. siječnja 2010., bila je prenošenje u hrvatsko pravo odredaba Direktive 2008/48/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2008. o ugovorima o potrošačkim kreditima i stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 87/102/EEZ (SL 2008., L 133, str. 66.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 13., str. 58. i ispravak SL 2014., L 283, str. 66.).

9 Članak 3. tog zakona nabraja vrste ugovora o kreditu na koje se taj zakon ne primjenjuje, među kojima nisu ugovori o kreditu namijenjeni stjecanju ili zadržavanju prava vlasništva na zemljištu ili postojećoj ili planiranoj građevini.

10 Navedeni je zakon izmijenjen Zakonom o izmjeni i dopunama Zakona o potrošačkom kreditiranju (*Narodne novine*, br. 102/15) (u daljnjem tekstu: Zakon o potrošačkom kreditiranju iz 2015.), koji je stupio na snagu 30. rujna 2015.

11 Glava IV.a Zakona o potrošačkom kreditiranju iz 2015. sadržava članke 19.a do 19.i, čije odredbe uređuju „konverziju kredita denominiranih u CHF i denominiranih u kunama s valutnom klauzulom u CHF”.

12 Članak 19.b tog zakona, naslovljen „Načelo konverzije kredita”, predviđa:

„Konverzija kredita denominiranog u CHF u kredit denominiran u EUR i kredita denominiranog u kunama s valutnom klauzulom u CHF u kredit denominiran u kunama s valutnom klauzulom u EUR podrazumijeva konverziju kredita radi promjene valute, odnosno valutne klauzule u kojoj je denominiran i provodi se na način da se položaj potrošača s kreditom denominiranim u CHF izjednači s položajem u kojem bi bio da je koristio kredit denominiran u EUR, a položaj potrošača s kreditom denominiranim u kunama s valutnom klauzulom u CHF izjednači s položajem u kojem bi bio da je koristio kredit denominiran u kunama s valutnom klauzulom u EUR.”

- 13 Članak 19.c navedenog zakona, naslovljen „Način izračuna konverzije kredita”, predviđa poseban postupak izračuna novog iznosa glavnice duga dotičnog potrošača, koji se u biti sastoji od usporedbe otplata kredita koje je izvršio taj potrošač s uvjetima koji proizlaze iz fiktivnog kredita denominiranog u eurima. Novi preostali iznos kredita denominiran u eurima na dan 30. rujna 2015., dobiven nakon tog posebnog postupka izračuna, jest iznos koji se uzima za otplatu kredita navedenog potrošača počevši od tog datuma.
- 14 Članak 19.e istog zakona, naslovljen „Konverzija kredita”, u staccima 1., 5. i 6. određuje:
- „1. Vjerovnik je dužan u roku od 45 dana od dana stupanja na snagu ovoga Zakona preporučenom pošiljkom uz povratnicu dostaviti potrošaču izračun konverzije kredita, sa stanjem na dan 30. rujna 2015. izračunatim u skladu s člankom 19.c ovoga Zakona, zajedno s prijedlogom novog ili izmijenjenog ugovora o kreditu.

[...]

5. U slučaju prihvata konverzije kredita potrošač je o prihvatu izračuna konverzije dužan, preporučenom pošiljkom uz povratnicu ili osobno, obavijestiti vjerovnika u roku od 30 dana od dana primitka izračuna konverzije iz stavka 1. ovoga članka i pregleda stanja svih tražbina vjerovnika, odnosno izvoda otvorenih stavaka iz stavka 2. ovoga članka.

6. Ako potrošač ne prihvati izračun konverzije kredita ili ne sklopi s vjerovnikom sporazum iz članka 19.c stavka 1. točke 6. ovoga Zakona, otplata kredita nastavlja se prema važećim ugovorenim uvjetima i sukladno odredbama ovoga Zakona.”

Glavni postupak i prethodna pitanja

- 15 Tužiteljica u glavnom postupku, potrošač s prebivalištem u Hrvatskoj, i Zagrebačka banka, banka sa sjedištem u toj državi članici, sklopile su 15. listopada 2007. ugovor o stambenom kreditu koji se odnosio na iznos denominiran u švicarskim francima, ali je isplaćen u kunama prema srednjem tečaju Hrvatske narodne banke na dan isplate kredita. Taj je ugovor sadržavao, među ostalim, odredbu kojom se predviđalo da je švicarski franak valuta na temelju koje treba vratiti iznos koji se duguje na temelju kredita i odredbu kojom se predviđalo da se promjenjiva kamatna stopa koja se primjenjuje može izmijeniti jednostranom odlukom Zagrebačke banke.
- 16 Izmjena uvedena Zakonom o potrošačkom kreditiranju iz 2015. stupila je na snagu 30. rujna 2015. U skladu s člankom 19.b tog zakona, svaki kredit denominiran u švicarskim francima obvezno se morao konvertirati u kredit denominiran u eurima kako bi se položaj potrošača izjednačio s položajem korisnika kredita denominiranog u eurima. Na temelju članka 19.e navedenog zakona, vjerovnici su bili dužni svim dotičnim potrošačima predložiti sklapanje novih ugovora o kreditu ili izmjenu ugovora koje su sklopili, u skladu s načinima konverzije koji su utvrđeni, osobito, u članku 19.c istog zakona. U slučaju da potrošač ne prihvati takvu konverziju, otplata njegova kredita nastavlja se prema važećim ugovorenim uvjetima.
- 17 Dana 8. siječnja 2016. tužiteljica iz glavnog postupka i Zagrebačka banka sklopile su dodatak njihovu originalnom ugovoru kako bi izvršile konverziju predviđenu Zakonom o potrošačkom kreditiranju iz 2015. na način da je povrat kredita indeksiran uz euro, što je dovelo do istodobne izmjene iznosa glavnice koja se duguje i načina izračuna kamata, počevši od 30. rujna 2015.

- 18 Dana 12. lipnja 2019. tužiteljica iz glavnog postupka podnijela je tužbu protiv Zagrebačke banke pred Općinskim građanskim sudom u Zagrebu.
- 19 U svojoj tužbi, s jedne strane, ona je zahtijevala da se odredba o indeksaciji uz švicarski franak i odredba koja se odnosi na promjenjivu kamatnu stopu iz ugovora sklopljenog 15. listopada 2007. proglaše nepoštenima i stoga ništetnima, s obzirom na odredbe hrvatskog prava kao i odredbe prava Unije, ponajprije one Direktive 93/13.
- 20 U prilog tom zahtjevu ona je temeljila argument na rezultatu postupka kolektivne pravne zaštite koji je pokrenut pred Trgovačkim sudom u Zagrebu protiv više banaka, među kojima je bila i Zagrebačka banka. Iz odluke kojom je upućeno prethodno pitanje proizlazi da su hrvatski sudovi koji su uzastopno odlučivali u okviru tog postupka, pozivajući se osobito na odredbe Direktive 93/13, odlukama koje su postale pravomoćne odlučili da su predmetne banke povrijedile kolektivne interese i prava potrošača time što su tijekom razdoblja koje je uključivalo godinu 2007. sklopile ugovore o kreditu koji su sadržavali odredbe koje su proglašene nepoštenima i ništetnima jer se njima predviđala indeksacija otplate uz švicarski franak i izmjena kamatne stope jednostranom odlukom vjerovnika.
- 21 S druge strane, pozivajući se na vještačenje koje je naručila, tužiteljica iz glavnog postupka zahtijeva da se Zagrebačkoj banci naloži da joj vrati svu korist koju je neosnovano stekla na temelju nepoštenih odredaba iz originalnog ugovora koje su zamijenjene putem dodatka čijim učincima, prema svojem mišljenju, nije dovoljno oštećena.
- 22 U tom pogledu tvrdi da sud koji je uputio zahtjev treba izuzeti iz primjene bilo koje pravilo nacionalnog prava koje je sprečava da dobije potpuni povrat navedene koristi, s obzirom na to da se nije odrekla prava koja ima kao potrošač. Prema njezinu mišljenju, Zakon o potrošačkom kreditiranju iz 2015. i dodatak u kojem je preuzet sadržaj tog zakona nisu joj omogućili da bude vraćena u položaj u kojem bi se nalazila da originalni ugovor nije sadržavao nepoštene odredbe.
- 23 Zagrebačka banka protivi se tim tvrdnjama navodeći da, zbog konverzije kredita predviđene navedenim zakonom i činjenice da je tužiteljica iz glavnog postupka prihvatila dodatak, ona više nema pravnu osnovu za zahtijevanje utvrđenja nepoštenosti odredaba originalnog ugovora i za naknadu štete na tom temelju, s obzirom na to da je, prema mišljenju te banke, kredit retroaktivno izračunan kao da je bio denominiran u eurima.
- 24 Uvodno, sud koji je uputio zahtjev ističe da su Zakon o potrošačkom kreditiranju iz 2015. i dodatak sklopljen na temelju tog zakona doneseni nakon pristupanja Republike Hrvatske Uniji, tako da mu se čini da je Sud *ratione temporis* nadležan odgovoriti na prethodna pitanja koja postavlja u ovom predmetu.
- 25 Što se tiče merituma, sud koji je uputio zahtjev najprije navodi da je utvrdio, u vezi s predmetnim dodatkom, da se tužiteljica u glavnom postupku nije odrekla cjelokupnog oštećenja i sudske zaštite svojih interesa te da je, osim toga, to odricanje zabranjeno u hrvatskom pravu, osobito Zakonom o potrošačkom kreditiranju iz 2015. Osim toga, on smatra da taj zakon ne utvrđuje nepoštenost ni ništetnost odredaba poput onih o kojima je riječ u glavnom postupku, štetu koju je potrošač pojedinačno pretrpio zbog nepoštenih odredaba ni iznose koje je prodavatelj robe ili pružatelj usluge neosnovano stekao na toj osnovi, s obzirom na to da su ti elementi prepušteni ocjeni suda pred kojim je pokrenut postupak. Prema navodu tog suda, u predmetnom je slučaju tužiteljica iz glavnog postupka dokazala da joj izvršena konverzija kredita nije omogućila da joj Zagrebačka banka vrati svu korist koju je neosnovano stekla na njezinu štetu.

- 26 Zatim, navedeni sud naglašava da je u okviru „oglednog postupka” Vrhovni sud 4. ožujka 2020. donio odluku o tumačenju u skladu s kojom svaki sporazum o konverziji sklopljen na temelju Zakona o potrošačkom kreditiranju iz 2015. ima „pravne učinke i valjan je u slučaju kada su ništetne odredbe osnovnog ugovora o kreditu o promjenjivoj kamatnoj stopi i valutnoj klauzuli”, među ostalim, zbog toga što je takav sporazum novi ugovorni odnos s obzirom na to da ga potrošač nije bio dužan prihvatiti, za razliku od okolnosti u predmetu u kojem je donesena presuda od 14. ožujka 2019., Dunai (C-118/17, EU:C:2019:207).
- 27 Iz zahtjeva za prethodnu odluku proizlazi da ta odluka Vrhovnog suda obvezuje niže sudove, ali se različito tumači u pogledu njezina utjecaja na pravo potrošača koji je prihvatio takvu konverziju na obeštećenje. U skladu s jednim pristupom, nije relevantno je li prodavatelj robe ili pružatelj usluge neosnovano stekao korist i je li potrošač bio u cijelosti obeštećen. U skladu s drugim pristupom, koji zagovara sud koji je uputio zahtjev, navedena odluka ne može se razumjeti na taj način jer bi inače proizvela učinke suprotne zahtjevima Direktive 93/13 kako je tumači Sud.
- 28 Osim toga, s obzirom na sudsku praksu Suda koja se odnosi na odredbe Direktive 93/13 u vezi s člancima 38. i 47. Povelje, sud koji je uputio zahtjev smatra da zakonodavac države članice može donijeti mjere kojima se potrošači štite više nego mjerama predviđenima navedenom direktivom. Prema mišljenju tog suda, kako bi ostvario ciljeve utvrđene pravom Unije, on bi morao odbiti primijeniti neusklađene odredbe Zakona o potrošačkom kreditiranju iz 2015. i u ovom slučaju presuditi da nepoštene odredbe treba ukloniti kao da nikada nisu postojale te da se sva korist koju je Zagrebačka banka stekla na temelju tih odredaba mora vratiti tužiteljici iz glavnog postupka.
- 29 Naposljetku, sud koji je uputio zahtjev navodi da iz drugih odredaba hrvatskog prava proizlazi da se valjanost ugovora mora ocjenjivati u trenutku njegova sklapanja i da ništetna odredba ne može postati valjana. Smatra da su te odredbe u skladu sa sudskom praksom Suda koja se odnosi na Direktivu 93/13, iz koje, prema njegovu mišljenju, proizlazi da nacionalni sudovi moraju izuzeti iz primjene nepoštene odredbe od njihova nastanka, a ne zamijeniti ih sadržajem koji stranke nisu dogovorile.
- 30 U tim je okolnostima Općinski građanski sud u Zagrebu odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:
- „1. Treba li odredbu članka 6. stavka 1. Direktive 93/13 [...], kako je protumačena u sudskoj praksi Suda, posebice u presudi od 14. ožujka 2019., Dunai (C-118/17, EU:C:2019:207), tumačiti na način da se zakonodavnom intervencijom u odnose između potrošača, korisnika kredita i banke, ne može uskratiti pravo potrošača da sudski osporavaju odredbe originalnog ugovora ili na zakonu uspostavljenog dodatka ugovoru, kako bi ostvarili pravo na povrat sve koristi koju je banka neopravdano stekla na njihovu štetu zbog nepoštenih ugovornih odredaba, kada su, temeljem zakonodavne intervencije, u izmjenu originalnog ugovornog odnosa stupili dobrovoljno, a temeljem zakonske obveze nametnute bankama da im takvu mogućnost ponude, a ne izravno temeljem interventnog zakona, kao što su bile okolnosti u predmetu [u kojem je donesena navedena presuda]?”

2. Ako je odgovor na prvo pitanje potvrđan, je li nacionalni sud koji odlučuje u postupku između dvaju pojedinaca – korisnika kredita i banke, koji ne može odredbe nacionalnog zakona, [Zakona o potrošačkom kreditiranju iz 2015.], kako ga je protumačio Vrhovni sud, protumačiti u skladu sa zahtjevima Direktive 93/13, ovlašten i/ili obavezan temeljem te direktive i članka 38. i 47. [Povelje], izostaviti iz primjene taj nacionalni zakon, kako ga je protumačio Vrhovni sud države?”

O prethodnim pitanjima

Nadležnost Suda

- 31 Zagrebačka banka ističe nenadležnost Suda navodeći da postupak o kojem odlučuje sud koji je uputio zahtjev *ratione temporis* nije obuhvaćen pravom Unije jer je, s jedne strane, isključivi predmet tog postupka, prema mišljenju te stranke glavnog postupka, ugovor o kreditu koji je sklopljen prije datuma pristupanja Republike Hrvatske Uniji.
- 32 S druge strane, Zagrebačka banka tvrdi da primjenjivost Direktive 93/13, na koju se odnosi ovaj zahtjev za prethodnu odluku, na temelju njezina članka 10. stavka 1., ovisi o datumu sklapanja predmetnog ugovora, a ne o razdoblju tijekom kojeg taj ugovor proizvodi svoje pravne učinke.
- 33 U tom pogledu, kao prvo, valja podsjetiti na to da je u skladu s ustaljenom sudskom praksom Sud nadležan tumačiti pravo Unije u pogledu njegove primjene u novoj državi članici isključivo od dana njezina pristupanja Uniji (presuda od 17. prosinca 2020., Franck, C-801/19, EU:C:2020:1049, t. 16. i navedena sudska praksa).
- 34 Člankom 2. Akta o uvjetima pristupanja Republike Hrvatske Uniji, navedenim u točki 3. ove presude, propisuje se da su odredbe izvornih ugovora i akata koje su donijele institucije prije pristupanja Republike Hrvatske obvezujuće za tu državu članicu i primjenjuju se u njoj tek od dana njezina pristupanja, odnosno 1. srpnja 2013. (presuda od 25. ožujka 2021., Obala i lučice, C-307/19, EU:C:2021:236, t. 55.).
- 35 Tako je Sud nadležan za odlučivanje o pitanju tumačenja prava Unije čiji odgovor može dovesti u pitanje usklađenost s tim pravom nacionalnog propisa koji, donesen nakon razmatranog pristupanja, također proizvodi pravne učinke u pogledu ugovora koji je sklopljen prije pristupanja (vidjeti u tom smislu presudu od 14. veljače 2019., Milivojević, C-630/17, EU:C:2019:123, t. 40. do 43.).
- 36 Kao drugo, Sud je presudio da s obzirom na to da iz članka 10. stavka 1. drugog podstavka Direktive 93/13 proizlazi da se ona primjenjuje samo na ugovore sklopljene nakon 31. prosinca 1994., dana kad je istekao rok za njezino prenošenje, valja uzeti u obzir datum sklapanja ugovora iz glavnog postupka kako bi se utvrdilo primjenjuje li se navedena direktiva na te ugovore, pri čemu razdoblje tijekom kojeg oni proizvode učinke nije relevantno (presuda od 9. srpnja 2020., Raiffeisen Bank i BRD Groupe Société Générale, C-698/18 i C-699/18, EU:C:2020:537, t. 42. i navedena sudska praksa).
- 37 Ta je sudska praksa precizirana u pogledu situacija koje su nastale u državama članicama koje su, poput Republike Hrvatske, Uniji pristupile nakon 31. prosinca 1994., s obzirom na to da je poštovanje zahtjeva Direktive 93/13 za te države postalo obvezno tek od njihova pristupanja. U tom konkretnom kontekstu Sud je više puta ocjenjivao primjenjivost te direktive, a stoga i

vlastitu nadležnost za njezino tumačenje, s obzirom na datum pristupanja države članice o čijem je propisu riječ u glavnom postupku, prije nego što je ispitao je li predmetni ugovor sklopljen nakon tog pristupanja i je li stoga obuhvaćen vremenskim područjem primjene navedene direktive (vidjeti u tom smislu rješenja od 3. travnja 2014., Pohotovost, C-153/13, EU:C:2014:1854, t. 23. do 25.; od 3. srpnja 2014., Tudoran, C-92/14, EU:C:2014:2051, t. 26. do 29., i presudu od 9. srpnja 2020., Raiffeisen Bank i BRD Groupe Société Générale, C-698/18 i C-699/18, EU:C:2020:537, t. 41. do 44.).

- 38 U ovom slučaju Direktiva 93/13 nije primjenjiva na originalni ugovor koji je doveden u pitanje u glavnom postupku, s obzirom na to da je sklopljen 15. listopada 2007., dakle prije pristupanja Republike Hrvatske Uniji, koje je stupilo na snagu 1. srpnja 2013. Stoga, kao što je to nezavisna odvjetnica u biti istaknula u točkama 34. i 40. svojeg mišljenja, eventualan povrat koristi koju je Zagrebačka banka neosnovano stekla na temelju potencijalno nepoštenih odredaba tog ugovora ne može biti uređen odredbama te direktive.
- 39 Nasuprot tomu, Direktiva 93/13 primjenjuje se na dodatak originalnom ugovoru s obzirom na to da je taj dodatak, koji je također doveden u pitanje u glavnom postupku, sklopljen 8. siječnja 2016., dakle nakon datuma tog pristupanja. Kada su pak činjenice u glavnom postupku nastupile djelomično nakon datuma pristupanja države članice, Sud je u toj mjeri nadležan za tumačenje prava Unije (vidjeti u tom smislu presudu od 17. prosinca 2020., Franck, C-801/19, EU:C:2020:1049, t. 17. i navedenu sudsku praksu).
- 40 Međutim, valja pojasniti da navedeni dodatak ne može proširiti područje primjene *ratione temporis* te direktive kako je definirano u sudskoj praksi navedenoj u točkama 36. i 37. ove presude, tako da eventualna obveza povrata Zagrebačke banke na temelju odredaba navedenog dodatka ne može biti uređena odredbama navedene direktive ili se na njima temeljiti u odnosu na razdoblje prije njegova sklapanja.
- 41 Iz prethodno navedenog proizlazi da je Sud nadležan za tumačenje odredaba Direktive 93/13 samo u dijelu u kojem se zahtjev za prethodnu odluku odnosi na odredbe iz istog dodatka i na razdoblje nakon njegova sklapanja.

Dopuštenost zahtjeva za prethodnu odluku

- 42 Zagrebačka banka tvrdi da dva prethodna pitanja treba proglasiti nedopuštenima jer nisu relevantna za donošenje odluke u glavnom postupku, s obzirom na to da, prema njezinu mišljenju, ni odredbe hrvatskog prava na koje upućuje sud koji je uputio zahtjev, uključujući kako ih je protumačio Vrhovni sud, ni dodatak ugovoru koji su sklopile stranke ne lišavaju tužiteljicu u glavnom postupku prava da, u skladu s člankom 6. stavkom 1. Direktive 93/13, zahtijeva povrat koristi koju je dotična banka navodno neosnovano stekla na temelju originalnog ugovora o kreditu.
- 43 U tom pogledu, kao prvo, valja podsjetiti na to da je prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda isključivo na nacionalnom sudu pred kojim se vodi postupak i koji mora preuzeti odgovornost za sudsku odluku koja će biti donesena da, uvažavajući posebnosti predmeta, ocijeni nužnost prethodne odluke za donošenje svoje presude i relevantnost pitanja koja postavlja Sudu, koja uživaju pretpostavku relevantnosti. Slijedom toga, ako se postavljeno pitanje odnosi na tumačenje ili valjanost pravila prava Unije, Sud je u načelu dužan odlučiti osim ako je očito da traženo tumačenje nema nikakve veze s činjeničnim stanjem ili predmetom spora u glavnom

postupku, ako je problem hipotetski ili ako Sud ne raspolaže činjeničnim i pravnim elementima potrebnima kako bi mogao dati koristan odgovor na navedeno pitanje (presuda od 21. prosinca 2021., Trapeza Peiraios, C-243/20, EU:C:2021:1045, t. 25. i navedena sudska praksa).

- 44 U ovom slučaju prethodna pitanja odnose se na tumačenje odredaba prava Unije, točnije odredaba Direktive 93/13, te nije očito da traženo tumačenje nema nikakve veze s glavnim postupkom ili da je istaknuti problem hipotetski. Naime, iz odluke kojom je upućeno prethodno pitanje proizlazi, među ostalim, da se tužiteljica iz glavnog postupka u okviru tog spora pozvala na prava zajamčena tom direktivom. Štoviše, u točki 41. ove presude utvrđeno je da je situacija o kojoj je riječ u glavnom postupku djelomično obuhvaćena vremenskim područjem primjene navedene direktive.
- 45 Kao drugo, nesporno je da je u postupku iz članka 267. UFEU-a, koji se zasniva na jasnom razgraničenju funkcija nacionalnih sudova i Suda, nacionalni sud jedini ovlašten tumačiti i primijeniti odredbe nacionalnog prava, dok je Sud ovlašten samo iznijeti tumačenje ili izjasniti se o valjanosti propisa Unije polazeći od činjenica koje mu predstavi nacionalni sud (presuda od 21. prosinca 2021., Trapeza Peiraios, C-243/20, EU:C:2021:1045, t. 26. i navedena sudska praksa).
- 46 Stoga valja odbiti argumente koji se odnose na nedopuštenost prethodnih pitanja koje Zagrebačka banka u biti temelji na učincima koje, prema njezinu mišljenju, Zakon o potrošačkom kreditiranju iz 2015. proizvodi u glavnom postupku.
- 47 Iz toga slijedi da je zahtjev za prethodnu odluku dopušten.

Meritum

Prvo pitanje

- 48 Svojim prvim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 6. stavak 1. Direktive 93/13 tumačiti na način da mu se protive odredbe nacionalnog prava koje sprečavaju sud pred kojim se vodi postupak da prihvati zahtjev potrošača za povrat sve koristi koju je prodavatelj robe ili pružatelj usluge stekao na temelju nepoštenih odredaba u ugovoru o kreditu kada je prodavatelj robe ili pružatelj usluge bio dužan potrošaču predložiti izmjenu njihova originalnog ugovora putem sporazuma čiji je sadržaj određen tim odredbama i taj je potrošač imao mogućnost prihvatiti takvu izmjenu.
- 49 Sud koji je uputio zahtjev navodi da bi, u skladu s tumačenjem Zakona o potrošačkom kreditiranju iz 2015. koje su dali određeni hrvatski sudovi, takvi mogli biti učinci koje proizvode odredbe glave IV.a tog zakona. Konkretno, iz tih odredaba proizlazi da su vjerovnici koji su prodavatelji robe ili pružatelji usluga bili dužni ponuditi svakom potrošaču koji je sklopio ugovor o kreditu u švicarskim francima njegovu konverziju u kredit u eurima poštujući uvjete utvrđene navedenim zakonom. Dotični potrošač imao je mogućnost odbiti taj prijedlog, ali se, ako bi ga prihvatio, konverzija nužno morala izvršiti uključivanjem sadržaja predviđenog navedenim odredbama ili u dodatak originalnom ugovoru, kao što je to učinjeno u glavnom postupku, ili u novi ugovor sklopljen između ugovornih stranaka.

- 50 Kako bi se tom sudu dao koristan odgovor koji će mu omogućiti da riješi spor koji se pred njim vodi, najprije valja ispitati je li, kao što su to navele hrvatska vlada i Komisija u svojim pisanim očitovanjima, Direktiva 93/13 primjenjiva *ratione materiae* u okviru glavnog postupka, s obzirom na isključenje predviđeno njezinim člankom 1. stavkom 2.
- 51 U tom pogledu iz razmatranja u točkama 39. i 40. ove presude, koja se odnose na područje primjene *ratione temporis* Direktive 93/13, proizlazi da se ta direktiva primjenjuje jedino na dodatak originalnom ugovoru i da eventualna obveza povrata koju bi Zagrebačka banka imala na temelju tog dodatka ne može biti uređena odredbama navedene direktive ili se na njima temeljiti u odnosu na razdoblje prije njegova sklapanja.
- 52 U tim okolnostima valja istaknuti da je Sud nadležan odgovoriti na prvo pitanje samo u dijelu u kojem se ono odnosi na ugovorne odredbe koje su u originalni ugovor naknadno unesene putem navedenog dodatka u skladu sa Zakonom o potrošačkom kreditiranju iz 2015.
- 53 Stoga se glavni predmet razlikuje od predmeta u kojem je donesena presuda od 14. ožujka 2019., Dunai (C-118/17, EU:C:2019:207). Naime, potonji se predmet odnosio, u širem smislu, na utjecaje nacionalnog zakonodavstva kojim su odredbe o tečajnoj razlici unesene u ugovore o zajmu okvalificirane nepoštenima i ništetnima te zamijenjene odredbama koje primjenjuju službeni tečaj koji je za odgovarajuću stranu valutu odredila nacionalna banka države članice, na mogućnost potrošača da zahtijeva poništenje originalnog ugovora o zajmu (vidjeti u tom smislu presudu od 14. ožujka 2019., Dunai, C-118/17, EU:C:2019:207, t. 35. do 38.).
- 54 U ovom slučaju, kao što je to istaknuto u točki 22. ove presude, tužiteljica iz glavnog postupka želi se pozvati na odredbe Direktive 93/13 kako bi samostalno osporila odredbe dodatka originalnom ugovoru koje su u njega unesene na temelju Zakona o potrošačkom kreditiranju iz 2015., s obzirom na to da te odredbe nisu dovoljne za povrat sve koristi koju je prodavatelj robe ili pružatelj usluge stekao na temelju nepoštenih odredaba u originalnom ugovoru o kreditu.
- 55 Nakon tih pojašnjenja, valja podsjetiti na to da u skladu s ustaljenom sudskom praksom Suda članak 1. stavak 2. Direktive 93/13 isključuje iz njezina materijalnog područja primjene ugovorne odredbe koje su odraz „[obveznih] zakonskih ili regulatornih odredaba”, što je izraz koji, s obzirom na trinaestu uvodnu izjavu te direktive, obuhvaća istodobno odredbe nacionalnog prava koje se primjenjuju između ugovornih stranaka neovisno o njihovu izboru i one koje su dispozitivne naravi, to jest koje se primjenjuju automatski kada ne postoji drukčiji dogovor među strankama (presuda od 21. prosinca 2021., Trapeza Peiraios, C-243/20, EU:C:2021:1045, t. 30. i navedena sudska praksa).
- 56 Usto, Sud je već protumačio navedeni članak 1. stavak 2. u smislu da područje primjene Direktive 93/13 ne obuhvaća odredbe koje su odraz obveznih odredaba nacionalnog prava unesenih nakon sklapanja ugovora o zajmu s potrošačem te čiji je cilj nadomještanje ništete odredbe tog ugovora (presuda od 2. rujna 2021., OTP Jelzálogbank i dr., C-932/19, EU:C:2021:673, t. 29. i navedena sudska praksa).
- 57 Isključenje primjene pravila iz te direktive, koje proizlazi iz njezina članka 1. stavka 2., opravdano je činjenicom da se u načelu može pretpostaviti da je nacionalni zakonodavac uspostavio ravnotežu između svih prava i obveza stranaka u određenim ugovorima, a koju je zakonodavac Unije izričito namjeravao očuvati (presuda od 21. prosinca 2021., Trapeza Peiraios, C-243/20, EU:C:2021:1045, t. 35. i navedena sudska praksa).

- 58 Na nacionalnim je sudovima da provjere je li dotična odredba obuhvaćena člankom 1. stavkom 2. Direktive 93/13 s obzirom na kriterije koje je utvrdio Sud, odnosno uz uzimanje u obzir naravi, opće strukture i odredaba predmetnih ugovora o kreditu kao i pravnih i činjeničnih okolnosti tih ugovora, imajući pritom na umu da, s obzirom na cilj zaštite potrošača iz te direktive, iznimku uspostavljenu člankom 1. stavkom 2. iste direktive treba tumačiti usko (presuda od 21. prosinca 2021., Trapeza Peiraios, C-243/20, EU:C:2021:1045, t. 37. i navedena sudska praksa).
- 59 U ovom slučaju sud koji je uputio zahtjev u biti navodi da odredbe dodatka koji su Zagrebačka banka i tužiteljica iz glavnog postupka sklopile kako bi izmijenile svoj originalni ugovor, na način da se kredit denominiran u švicarskim francima konvertira u kredit denominiran u eurima, odražavaju sadržaj odredaba glave IV.a Zakona o potrošačkom kreditiranju iz 2015.
- 60 Naime, kao prvo, taj sud ističe da Zakon o potrošačkom kreditiranju iz 2015. prodavateljima robe ili pružateljima usluge nalaže da ponude takvu izmjenu dotičnim potrošačima i da propisuje posebnu metodologiju za izračun novog iznosa kreditnih obveza potrošača. Također, u svojim pisanim očitovanjima hrvatska vlada pojašnjava da je autonomija volje banaka navedenim zakonom bila ograničena na način da su prema njemu bile obvezne potrošačima predložiti sklapanje sporazuma o konverziji njihova postojećeg ugovora, čiji je sadržaj bio točno određen tom kogentnom normom.
- 61 Kao drugo, sud koji je uputio zahtjev primjećuje da su sve stranke obuhvaćene područjem primjene Zakona o potrošačkom kreditiranju iz 2015. izmijenile originalni ugovorni odnos na temelju suglasnosti volja, a ne izravno na temelju zakonodavne intervencije, kao što je to konkretno bio slučaj u predmetu u kojem je donesena presuda od 14. ožujka 2019., Dunai (C-118/17, EU:C:2019:207). Međutim, iako je svaki potrošač imao mogućnost odbiti konverziju predviđenu tim zakonom, ipak, kada je on to prihvatio – kao što je to slučaj u glavnom predmetu – ugovorne stranke, kako bi zamijenile nepoštene odredbe u tom ugovoru, svoj originalni ugovor nisu izmijenile slobodno, nego s obvezom primjene pravila o konverziji koja je propisao nacionalni zakonodavac. Kao što je to nezavisna odvjetnica istaknula u točki 50. svojeg mišljenja, zahtjev prihvata potrošača sam po sebi nije prepreka tomu da se smatra da su odredbe predmetnog dodatka odraz obveznih zakonskih ili regulatornih odredaba, s obzirom na to da je sadržaj tog dodatka u potpunosti određen navedenim zakonom.
- 62 Kao treće, kao što je to nezavisna odvjetnica u biti navela u točki 51. svojeg mišljenja, iz odluke kojom je upućeno prethodno pitanje proizlazi da je cilj hrvatskog zakonodavca bio uspostaviti ravnotežu između prava i obveza stranaka na koje se odnosi Zakon o potrošačkom kreditiranju iz 2015.
- 63 Stoga, iako će ta pravna kvalifikacija naposljetku biti na sudu koji je uputio zahtjev u skladu sa sudsom praksom navedenom u točki 58. ove presude, odredbe glave IV.a navedenog zakona odredbe su nacionalnog prava koje imaju obveznu prirodu, u smislu članka 1. stavka 2. Direktive 93/13, tako da ugovorne odredbe koje su odraz odredaba istog zakona, čiji je cilj nadomjestiti ništetne odredbe koje se nalaze u ugovoru o kreditu sklopljenom s potrošačem, ne podliježu odredbama te direktive.
- 64 S obzirom na prethodno navedeno na prvo pitanje valja odgovoriti tako da članak 1. stavak 2. Direktive 93/13 treba tumačiti na način da ugovorne odredbe koje su odraz odredaba nacionalnog prava na temelju kojih je prodavatelj robe ili pružatelj usluge bio dužan potrošaču

predložiti izmjenu njihova originalnog ugovora putem sporazuma čiji je sadržaj određen tim odredbama i taj je potrošač imao mogućnost prihvatiti takvu izmjenu nisu obuhvaćene materijalnim područjem primjene te direktive.

Drugo pitanje

- 65 S obzirom na odgovor na prvo pitanje, na drugo pitanje nije potrebno odgovoriti.

Troškovi

- 66 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (treće vijeće) odlučuje:

Članak 1. stavak 2. Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima [odredbama] u potrošačkim ugovorima treba tumačiti na način da ugovorne odredbe koje su odraz odredaba nacionalnog prava na temelju kojih je prodavatelj robe ili pružatelj usluge bio dužan potrošaču predložiti izmjenu njihova originalnog ugovora putem sporazuma čiji je sadržaj određen tim odredbama i taj je potrošač imao mogućnost prihvatiti takvu izmjenu nisu obuhvaćene materijalnim područjem primjene te direktive.

Potpisi